

I. Filozofia renesansu

1. Źródła „buntu renesansowego” są to:
  - a. problem podziału kościoła (schizma awiniońska), zepsucie kurii awiniońskiej, a potem kurii rzymskiej.
  - b. komplikacja teologii scholastycznej i jej odległość od głoszenia Dobrej Nowiny, którą powinno być chrześcijaństwo
2. *Devotio moderna* jako źródło humanizmu
  - a. *Devotio moderna*, czyli *nowa pobożność* jest reakcją na problemy ówczesnego chrześcijaństwa
  - b. **Gerard Groot** (1340–1384, nominalista, ukończył Uniwersytet Paryski, był uczniem ucznia Ockhama, bogatym „niższym klerikiem i uczonym), który nawrócił się w roku 1374. Ostatnie 10 lat po nawróceniu tworzył *devotio moderna* i w praktyce współtworzył renesans.
  - c. Cele *devotio moderna*:
    - i. Troska o zbawienie duszy
    - ii. Odrzucenie bogactwa materialnych
    - iii. Zwrot ku medytacji Pisma św. i „autorom duchowym”
    - iv. Odrzucenie teologii spekulacyjnej, tworzącej teoretyczny obraz Boga i Jego obecności w świecie
    - v. Mistyka wyciszenia i zanurzenia w Bogu
  - d. *Devotio moderna* propaguje założone przez Gerarda Groota **Bractwo Wspólnego Życia w Deventer**. Wkrótce tworzą się wspólnoty zależne, po 100 latach ich liczba sięga 100.
  - e. Bractwa wspólnego życia nie żądają od członków ślubów zakonnych, i zajmują się przede wszystkim działalnością nauczycielską, propagując wykształcenie humanistyczne jako to, które jest w stanie zajmować się Pismem Św.
  - f. Kodyfikatorem *devotio moderna* jest Tomasz à Kempis (ok. 1380 – 25 lipca 1471), który mieszkał w związanym z Bractwami klasztorze w Windesheim, autor *O naśladowaniu Chrystusa* (ok. 1418).
3. Propozycje Jana Gersona (Jean Charlier de Gerson, 13 grudnia 1363 – 12 lipca 1429, syn chłopa, kanclerz Uniwersytetu Paryskiego)– humanizm oparty na *via moderna* odpowiedzią na problemy Kościoła:
  - a. Można zbudować prostą teologię opartą na filozofii *via moderna* i minimalizmie poznawczym
  - b. teologia ta musi afirmować wolność Boga i osobistą relację człowieka do Boga
  - c. uprawianie teologii posługuje się logiką retoryki, czyli logiką przekonywania i przemawiania, a nie logiką dowodu. Źródłem zasad retoryki jest literatura starożytna.
  - d. W edukacji uniwersyteckiej Gerson
    - i. zastępuje studium autorów scholastycznych studiowaniem Pisma Św. i starożytnych Ojców Kościoła.
    - ii. Akcentuje rolę retoryki jako „logiki wiary” – znajomość sztuki wymowy i jej zasad jest tą wiedzą logiczną, której potrzebują kaznodzieje.
4. Powrót do retoryki staje się powrotem do starożytności i początkiem humanizmu: lektura Biblii wymaga znajomości greki i hebrajskiego
5. Z powodu poszukiwania przez Bizancjum wsparcia przeciw Turkom, **do Italii przybywają liczni uczeni greccy** (Georgios Gemistos Plethon, Bassilios Bessarion). Część z nich osiedla się w Italii, zwłaszcza po upadku Konstantynopola. Już od czasów Petrarki znane są na Zachodzie dzieła Platona, ale z powodu słabej znajomości greki, prawie nikt ich nie rozumie.
6. **Marsilio Ficino** (19 października 1433 - 1 października 1499)
  - a. Uczeń antychrześcijańskiego platonika Plethona widzi w Platonie nauczyciela prawd bliskich chrześcijaństwu, zdolnego osłabić antychrześcijańskie wpływy heterodoksalnego arystotelizmu („awerroizmu”) na chrześcijaństwo. We nauce o śmiertelności duszy ludzkiej widzi źródło zepsucia ludzi kościoła.

Prawo, Prawo kanoniczne i Administracja, s. letni 2008/9

- b. Zostaje pierwszym scholarchą odnowionej przez Wawrzyńca Medyceusza Akademii Platońskiej we Florencji
  - c. Tłumaczy całość pism Platona i Plotyna na łacinę
  - d. W swojej *Teologii Platońskiej o nieśmiertelności duszy* buduje na tle Platona i Plotyna obraz człowieka jako istoty z natury duchowej i nieśmiertelnej, nieograniczonej ciałem, a przed wcieleniem trwale związanej jedynie z ciałem astralnym, materią gwiazd, przez którą ciało przechodzi przed wstąpieniem w duszę.
  - e. Jest jednym z najważniejszych propagatorów astrologii w czasach renesansu
7. **Mikołaj z Kuzy** (1401 – 11 sierpnia 1464) i jego platonizm
- a. : odnowiony neoplatonizm: Bóg jest centrum świata i ogniskiem jego mnogości. W Bogu zbiegają się przeciwstawne cechy obecne w świecie, aby stanowić jedność (*coincidentia oppositorum*).
  - b. Poznanie Boga jest poznaniem mistycznym, do którego nie jest konieczna wiedza filozoficzna (a zwłaszcza scholastyczna)
  - c. Człowiek jest mikrokosmosem, w nim zbiegają się wszelkie przeciwne cechy. Jest więc „bogiem ziemskim” i centralnym stworzeniem na ziemi.
  - d. Idea nieskończonego Boga pozwala Kuzańczykowi zaproponować matematyczny opis pojęcia nieskończoności.
8. Machiavelli (3 maja 1469–21 czerwca 1527) i założenia jego wizji władzy
- a. Prymat praktyki politycznej, która nie potrzebuje nawet pytać o moralność, wiąże się z uznaniem ślepej siły natury, czyli Fortuny, za przyczynę tego, że trwała cnota nie jest możliwa.
  - b. Przeznaczenie człowieka wydaje się niepoznawalne i nieistotne, a każdy człowiek jawi się jako samotna jednostka (wpływy filozofii awerroistycznej)
  - c. Człowiek wydaje się zarazem istotą samodzielną i wolną (wpływy filozofii *via moderna*)
  - d. Władza księcia i jego pragmatyzm są odpowiedzią na naturę ludzką dążącą do prywatnego szczęścia kosztem innych: konieczna jest trwała dominacja jakiejś konkretnej jednostki
  - e. Książę zastępuje zatem Boga, nie będąc już pomazańcem
  - f. Człowiek jest więc „bogiem na ziemi”, ale nie wydaje się już obrazem Boga